

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20.
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

CORN. DE JONG ATELIER VOOR MODERNE FOTOGRAFIE Zeestraat 63 :: Den Haag :: Tel. 6038

In Memoriam.

Mr. C. TH. VAN DEVENTER.

Den 27sten September jl. overleed te 's-Gravenhage de heer Mr. C. Th. van Deventer, een der edelste kampioenen voor Indië en de Indiërs. Midden in zijn onvermoeiden arbeid tot heil van Insulinde, in de kracht van het leven nog, werd hij binnen enkele dagen door een hevige ziekte neergeveld.

In 1857 geboren, promoveerde hij in 1879 te Leiden in de rechten, deed in 1880 het groot-ambtenaars-examen en vertrok in dat jaar naar Indië, waar hij eerst bij de rechterlijke macht en na 1885 als advocaat te Semarang werkzaam was. Na zijn terugkeer in Nederland, in 1897, is zijn groote werkkracht gewijd geweest aan de belangen van Insulinde. Door een in Aug. 1899 in „De Gids” gepubliceerd artikel: „De Eereschuld aan Indië”, vestigde hij de aandacht op zich en sedert dien tijd heeft hij door zijn woord in en buiten de Staten-Generaal en door talrijke geschriften zijn grondige kennis van Indië niet alleen, maar ook zijn groote liefde voor de Indiërs getoond. Vooral de geestelijke ontwikkeling der Inlanders had zijn volle aandacht; uitbreiding van volks-onderwijs in Indië was zijn leus. En waar, naar zijn overtuiging, de vrouwen en moeders de kweeksters zijn van het zedelijk en geestelijk peil van elk volk, ijverde hij voor verheffing van de Indische vrouw op geestelijk en maatschappelijk gebied; de stichting van het Kartini-fonds, hoofdzakelijk op zijn initiatief, is daarvan een voorbeeld.

Geen enkele Indische Vereeniging deed vergeefs een beroep op zijne groote gaven van hoofd en hart; van zoo goed als alle was hij bestuurslid en een der steunpilaren.

Indië en de Indiërs verliezen in hem onnoemelijk veel, maar ook de Indische vereenigingen, w.o.

„Oosten West”, van wier Studie-commissie hij de zoo werkzame en gewaardeerde Onder-Voorzitter was. Zijn nagedachtenis zal bij ons steeds in eere blijven

E. F. GROOSS,

Secretaris v. d. „Studie-commissie” der Vereeniging „Oosten West”.

Hoe algemeen gewaardeerd de overledene was, zelfs bij zijn politieke tegenstanders, blijkt uit de volgende driestar van De Standaard van 28 dezer:

„Ook in onzen kring brengt het droef bericht van het zoo snel verscheiden van Mr. van Deventer een gevoel van rouw.

Hij was nog in de volle kracht zijns levens, en viel als slachtoffer van een hoogst gevaarlijke ziekte, die thans in Den Haag en omstreken zoo herhaaldelijk ingreep. Van dag tot dag hoopte men nog, dat zijn sterk gestel de bange plage te boven zou komen, maar de aangrijping was blijkbaar te overweldigend, en na korte dagen bezweek hij.

Van Deventer was een dier kloeke mannen, die Indië in zijn hart droeg, en er zijn leven aan gewijd had, om onze Oost te leeren kennen, haar nooden te verstaan, en op redding bedacht te zijn.

Doortastend van aard als hij was, viel er soms klacht over zijn te ver gaan, maar in hoofdzaak bedoelde hij toch niet anders, dan ook van onze zijde voor Java gewenscht wordt.

Zijn vroege heengaan wordt daarom ook door ons ten zeerste betreurd.

Hij laat een leegte achter, die niet licht op gelijkwaardige wijze zal worden aangevuld”.

OPROEPING.

De bijzondere aandacht der leden van „Oost en West”, dames en heeren, wordt gevraagd voor de volgende, in de verschillende dagbladen geplaatste oproeping betreffende te verleenen hulp door non-combattanten in geval van oorlog, of in geval van door den buitenlandschen oorlog ontstane bijzondere moeilijkheden:

LANDGENOOTEN!

Ofschoon wij tot heden buiten den oorlog bleven en de toekomst voor ons thans minder donker schijnt dan een jaar geleden, is de toestand toch nog ernstig en moeten wij bereid zijn en blijven, om onze onzijdigheid en zoo noodig onze onafhankelijkheid te verdedigen.

Daartoe moet ieder rechtgeaard Nederlander, hoe oud hij ook is, zoo eenigszins mogelijk, medewerken. Zij, die te oud zijn, om met de wapenen te strijden, kunnen in tijd van gevaar veel nuttigen arbeid verrichten. Maar de behoefte aan allerlei werkkrachten kan in deze moeilijke tijden, ook al is ons land niet rechtstreeks in den oorlog betrokken, plotseling ontstaan en dan moet alles geregeld zijn; dan moet de Regeering weten, welke personen zij tot haar beschikking heeft en hoe zij terstond den rechten man op de rechte plaats zal zetten.

Daarom zouden zij, die niet voor militairen dienst in aanmerking komen en tijd beschikbaar hebben, vrouwen zoowel als mannen, zich moeten laten inschrijven, onder opgave van woonplaats, leeftijd, tegenwoordig of vroeger beroep en van bijzondere kundigheden, met vermelding van het werk, waarvoor zij zich in het bijzonder geschikt achten. *)

Van die opgaven moeten lijsten worden aangelegd, waarin de personen gerangschikt zijn naar de werkzaamheden, waarvoor zij zich aanmelden. Deze lijsten zullen ter beschikking gesteld worden van de Regeering, om daarvan onmiddellijk gebruik te kunnen maken, wanneer en naarmate buitengewone hulp vereischt wordt.

Dit is een maatregel van voorzorg. Laten wij hopen, dat het niet noodig zal zijn daarvan gebruik te maken; wachten wij echter, tot de nood daár is, dan zal het zeker te laat wezen.

Wat is er tegen, dat zij, die in staat zijn en genegen het vaderland in tijd van gevaar ook op deze wijze te dienen, zich thans aanmelden?

Wie met dit denkbeeld instemt en tot werkdadige hulp, zonder geldelijk voordeel, bereid is, zende zoo spoedig mogelijk eene volledige opgave, als bovenbedoeld en door onderstaande voorbeelden verduidelijkt, aan den heer A. VROESOM DE HAAN, Laan v. Meerdervoort 360, Den Haag.

De uitslag van dezen oproep zal nader worden bekend gemaakt door de onderteekenaars, die ook voor het opmaken der lijsten en voor aanbidding aan de Regeering zullen zorgen.

Dr. J. G. VAN DEVENTER, Oud-Dir. Gymn. W. III.
F. L. K. STORM VAN 's-GRAVESANDE, Oud-Resident.

J. K. E. TRIEBART c. i., Oud-Ingen. Waterst. N.-I.
A. VROESOM DE HAAN c. i., Oud-Ingen. Waterstaat N.-I.

's-Gravenhage, 22 Sept. 1915.

*) Voorbeelden

A. J. straat no. Den Haag, 60 j., gep. Ingenieur, geoefend amateur-instrumentmaker, acht zich geschikt voor hulp en toezicht bij aanmaak van ammunitie enz.

B. P. straat no. Utrecht, 50 j., oud-Notaris, acht zich geschikt voor administratieven arbeid.

C. D. straat no. Nijmegen, 55 j., oud-Leeraar H. B. S., is bereid voor militairen een cursus te geven in . . . of voordrachten te houden over . . .

Mevr. X. straat no. Groningen, zonder beroep, acht zich geschikt voor toezicht of hulp bij aanmaak van kledingstukken.

Mej. Y. straat no. Alkmaar, zonder beroep, acht zich geschikt voor toezicht of hulp bij toebereiding of inmaak van spijzen.

INHOUD: In Memoriam. — Een Verzoek. — De Vlechtschool te Paramaribo. — Oproeping. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chineesch vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost en West-Ind. Litt.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen.

Een Verzoek.

Aan personen, genegen in het winter-seizoen 1914—1915 Lezingen of Voordrachten te houden over Indische onderwerpen, wordt verzocht hiervan mededeeling te doen aan den Secretaris der Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, met bekendstelling van de te behandelen onderwerpen.

Namens het Hoofdbestuur,
DE SECRETARIS.

De Vlechtschool te Paramaribo.

Door een weldadige gift van een belangstellende, die ongenoemd wenscht te blijven, werd de vereischte som van f 500.— voor den aankoop van de pletmachine ten behoeve van de hoedenvlechtschool te Paramaribo overteekend. Wij hopen, dat de schenkers, wier bijdragen reeds in dit blad werden verantwoord, er in zullen toestemmen, dat het te veel geschonkene mede aan die school zal worden afgestaan.

Het Dagelijksch Bestuur,

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,

Voorzitter.

E. F. GROOSS, Secretaris.

PERRY & CO.

Dekstoelen
Hut
Mail } koffers
Vouwstoeltjes, enz.

**HOOGSTRAAT
20.**

Dit denkbeeld wordt ten eerste aanbevolen door:

Jonkvr. M. Besse van ASBECK. Licenciée des lettres.
Mevr. F. L. W. M. Besse. v. d. FELTZ—Jonkvr.
DE SAVORNIN LOHMAN.
Jonkvr. J. B. Besse van ITTERSUM, Lid v/h. Vr.
Com. v/h. Ned. R. Kr. Dir. Wilhelmina Zieken-
huis, Assen.
Mevr. VAN KARNEBEEK—ROCHUSSEN.
Mevr. VAN TETS VAN GOUDRIAAN—H. M. S.
Besse SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.
C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, Oud-Direct.
v. Financiën N.-I., Voorz. der Ver. „Oost en West”.
Prof. W. K. BEHRENS c. i., Rector-Magn. der Techn.
Hoogeschool.
Jhr. Mr. Dr. E. A. VAN BERESTEYN, Burgem.
van Veendam.
Dr. D. BOS, Lid v/d. Tweede Kamer d. St.-Gen.
Prof. Dr. A. BRUINING, Hoogl. Univers. Amsterdam.
S. P. VAN EEGHEN, Voorz. K. v. Koophandel,
Amsterdam.
Mr. A. P. TH. EYSSELL, Oud-Pres. v/d. H. Raad
d. Nederlanden.
Mr. G. W. Baron VAN DER FELTZ, Kamerh in
b. d. bij H. M. de Koningin, Lid v/d. Eerste Kam-
er d. Staten-Gen.
Mr. Dr. H. GOEMAN BORGESIU, Oud-Min. van
Binnenl. Zaken.
Prof. Mr. H. VAN DER HOEVEN, Oud-Hoogleraar.
J. C. JANSEN, Lid v/d. Tweede Kamer d. St.-Gen.
Jhr. Mr. A. P. C. VAN KARNEBEEK, Min. v. Staat.
P. H. KEMPER c. i., Oud-Hoofd-Insp. Gen. v/d.
Rijkswaterstaat, Pres. v/h. Kon. Inst. van In-
genieurs.
Dr. H. J. KIEWIET DE JONGE, Voorz. Alg. Ned.
Verbond.
Prof. Dr. PH. KOHNSTAMM.
Mr. J. A. LOEFF, Lid v/d. Tweede Kamer der St.-
Generaal.
Mr. TH. DE MEESTER, Lid v/d. Tweede Kamer
der St.-Generaal.
Jhr. Mr. O. F. A. M. VAN NISPEN TOT SEVE-
NAER, Lid v/d. Tweede Kamer der St.-Gen.
W. ROOSEBOOM, Oud-Gouv.-Gen. v. N.-I.
R. A. VAN SANDICK c. i., Alg. Secr. v/h. K.
Inst. v. Ingenieurs.
Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, Min. v.
Staat, Lid v/d. Tweede Kamer der St.-Generaal.
J. R. SNOECK HENKEMANS, Lid v/d. Gemeente-
raad van 's-Gravenhage.
H. P. STAAL, Lid v/d. Eerste Kamer der St.-Gen.
G. F. TYDEMAN, Gep. Vice-Admiraal.
Mr. M. TYDEMAN Jr., Lid v/d. Tweede Kamer der
Staten-Generaal.
Luit.-Gen. J. J. G. Baron VAN VOORST TOT
VOORST, Voorz. v/d. Eerste Kamer d. St.-Gen.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

De cholera schijnt, volgens de jongste berichten, al weder hier en daar op te treden. 23 Aug. j.l. werd door den stedelijken gezondheidsdienst te Batavia een geval van cholera, bij de huishoudster van een Chinees op Senen geconstateerd, terwijl wij elders lezen:

In de Karolanden deden zich verschillende gevallen van cholera voor, eenige kampongs zijn besmet verklaard. Te Belawan is een geval. Er zijn krachtige maatregelen genomen.

Het Bat. Nieuwsblad meldt:
Nadat gebleken is, dat de inenting tegen cholera zulk een succes is geweest en door de vaccinatie en masse wellicht een epidemie is voorkomen, is men ook in het leger meer aandacht gaan schenken ook aan de inenting tegen typhus, welke ziekte in den laatsten tijd vooral onder het garnizoen menig slachtoffer heeft geëischt.

Gul en vroolijk Ned.-Indië.

Het Centraal Comité te Batavia tot leniging van den nood in Nederland maakt bekend, dat sedert de vorige opgave alsnog ontvangen werden:

f300 14de storting Bandoeng, f423 20ste storting Padang, f160.50 15de storting Rembang, f330 11de storting Probolinggo, f49.75 6de storting Poerworedjo, f78.87 3de storting Lawang, f5 storting Havenm. Telok Seliman, f300 6de storting Cheribon, f41.40 9de storting Magetan, f26 10de storting Tjandjoer, f97.50 12de storting Bangkallan, f693 8ste storting Tandjong Pandan, f325 2de storting Amboina, f1000 12de storting Buitenzorg, f263.43 10de storting Makassar, f770 12de storting Kediri.

De reeds eerder bekend gestelde bijdragen inbegrepen werd totaal f705.923.93 ontvangen, waarvan f700.000 bereids telegrafisch naar Nederland geremiteerd.

Op 23 Aug. j.l. werd een groote fancy-fair in den Dierentuin gehouden, die ook een groot bedrag opgebracht heeft. De Bataviasche bladen schrijven: „Het was een schoone avond, vol jolijt, zooals we hier zelden meemaakten.

Een succes fou voor het ijverige comité en voor allen, die aan den opbouw van de fancy-fair medewerkten.”

Het N.-I. Steuncomité te Curaçao ontving totaal f35.117.87, waarvan f20.000 bereids telegrafisch naar Nederland overgemaakt werd.

Inlandsche Kweekschool te Djocja.

20 Aug. j.l. begon het admmissie-examen voor de Inlandsche kweekschool. Er hadden zich 300 candidaten aangemeld. Na eene schifting bleven daarvan den tweeden dag nog 123 over, waaronder 7 meisjes. In het geheel zijn voor de kweekschool maar 25 plaatsen beschikbaar.

Een Theecongres.

Volgens de Preangerbode is het plan opgeworpen, een internationaal thee-congres te organiseren met tentoonstelling in 1918 te Bandoeng of te Batavia.

De goede resultaten van het rubbercongres in velerlei, ook financieel opzicht, ondanks de moeilijke tijden, heeft de verwachting versterkt, dat ook een thee-congres een succes zal blijken. Een commissie is gevormd, waarin zitting hebben de waarnemend directeur van landbouw dr. J. C. Koningsberger, J. C. Hoekman (van het landbouw-departement), dr. J. Bosscha, K. A. R. Bosscha, O. van Vloten en dr. Ch. Bernard, chef van hettheepröefstation, als secretaris.

De Indische Sociaal-democratische Vereeniging.

20 Aug. hield de afdeling Soerabaja dezer vereeniging een druk bezochte openbare vergadering in het Oost Java Restaurant.

Er waren meer dan honderd mensen ter vergadering aanwezig.

Over het onderwerp vakbeweging en coöperatie voerden het woord de heeren Weeber en Coster. Er werd druk gedebatteerd.

Het Tjikini-ziekenhuis.

De commissie, bestaande uit de doctoren J. J. van Lonkhuyzen, P. C. Flu en L. S. A. M. von Römer, welke door den vorigen chef van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst werd ingesteld ter onderzoek van de klachten, die in verschillende Bataviasche dagbladen zijn geuit over misstanden in het Tjikini-gesticht, heeft hare taak beëindigd en een uitvoerig rapport uitgebracht.

De pers, die daarvan slechts een kort résumé ontving, is er niet mee ingenomen. Het Bat. Nieuwsbl. schrijft o.m.

„Pertinent wordt tegengesproken, dat op onverantwoordelijke, onmenselijke wijze met menschenlevens wordt gespeeld. Verder laat de commissie ons geheel in het duister en draait om de quaesties heen. Dat elders dezelfde wantoestanden heerschen als in het Tjikini-gesticht is met a.w. een volledige erkenning van dieh wantoestand.

Het feit van het behandelen van typhuspatiënten te midden van andere patiënten wordt door de commissie erkend. Een van de twee: of het bestuur van het Diaconessenhuis had de noodige maatregelen moeten treffen om dit te voorkomen, of de over dit gesticht gaande doktoren hadden de opname van typhuspatiënten moeten verbieden.

Beide categorieën gaan in dit geval niet vrij uit. Waar reeds langen tijd aan huizen, waar typhuspatiënten zich bevinden, groote plakaten ter waarschuwing tegen besmetting worden aangeplakt, daar is het zelfs in strijd met de wet om typhuspatiënten op zalen van gewone lijders te leggen.”

„Ambtenaren voor Chineseche Zaken”

Is de titel van hoofdartikelen van Henri Borel in het Bat. Nieuwsbl., die o.m. schrijft:

„Hoe enorm het ook moge klinken, gedurende hun vierjarige studie in Europa, onder de vleugelen van een hoogleraar in de Chineseche taal en letterkunde, leeren de candidaat-ambtenaren niets van Chineseche zaken, en evenmin gedurende de twee jaren studie in China, die daarop volgen.

Als de — zoogenaamd afgestudeerde — candidaat-ambtenaren voor „Chineseche Zaken” uit China in Ned.-Indië aankomen, en dan definitief tot „Ambtenaar voor Chineseche Zaken” worden benoemd, weten zij... niets of zoo goed als niets van de Chineseche zaken in onze koloniën af en, nog sterker, hebben zij eigenlijk geen flauw idee, wat hun werkkring daar eigenlijk zal zijn!

„Dit is niet algemeen bekend, maar het kan geen kwaad als een der oudste ambtenaren voor Chineseche zaken het eens openlijk erkent en verklaart. Het behoort nu maar eens eindelijk te worden geweten: de opleiding der ambtenaren voor Chineseche zaken is verregaand onvoldoende en levert niet den minsten waarborg op voor hun bevoegdheid. Er bestaat, zooals ik reeds zeide, geen ambt in Indië, waarvan de opleiding er toe zoo schandelijk is verwaarloosd, en waarbij het zelfs mogelijk is, dat de tot dit ambt benoemde niet de helft weet van hetgeen hij diende te weten.

„De kwestie is n.l.: de studie in Leiden (thans Berlijn) behoort véél korter te zijn, één, op zijn hoogst 2 jaar, die in China véél langer, minstens 4 jaar.

Voor de opleiding der toekomstige ambtenaren voor Chineseche zaken is het aanleeren van het mandarijn-Chineesch — tegenwoordig noemt men het liever „taal van het Rijk”, de taal die op de talrijke Chineseche „Tjong Hwa Hwee Kwan” scholen in Ned.-Indië aan de duizenden jonge Chineseche scholieren door honderden Chineseche onderwijzers (meest uit 't Noorden van China) onderwezen wordt — urgent noodig, willen zij volkomen op de hoogte komen der Chineseche beweging in onze koloniën.

Uit Timor.

Men schrijft uit Timor Koepang aan het „Soer. Hand.”:

Het eiland Timor is behalve door zijn aangenaam klimaat (een temperatuur om in damp over te gaan) en zijn weelderigen plantengroei (aan de kusten gelijkt het veel op Perim!) bovendien nog beroemd om zijn goedkope paardjes.

Eens in het jaar pleegt hier een zeilschip te komen uit Mauritius (!...) om eenige tientallen van die beesten te halen. Gewoonlijk doet deze zeilschuit het eiland Soemba aan; doch ditmaal arriveerde de schoener op den 21en Juni rechtstreeks op de reede van de hoofdstad Koepang en..... hoorde daar tot zijn schrik en ontsteltenis, dat de uitvoer van paarden uit Ned.-Indië verboden is met het oog op den oorlog. Een geweldig koopje voor de koene zeevaarders!

De scheepskapitein trachtte nog aan den wal den resident om te koo..... (pardon, ik bedoel..... over te halen) om clandestien toestemming te verlenen tot uitvoer. Het behoeft wel geen betoog, dat hij onverrichterzake naar boord terugkeerde, na zijn whisky voorraad weer wat aangevuld te hebben.

Nu en dan arriveert hier van Timor Dilly een stoomboot om passagiers te halen van de Java-boot. Ik geloof, dat het ding de Dilly heet. Echt Portugeesch dikdoenerig heeft het een installatie voor draadloze telegrafie aan boord..... doch niemand om haar te bedienen! Vermoedelijk eene installatie „op de beer”.

Het schijnt daar in het Portugeesche deel van Timor, waarvan Dilly de hoofdplaats is, een raar zoodje te zijn! Ambtenaren en officieren ontvangen hunne salarissen zéér ongeregeld of soms heelemaal niet en leven dan van hetgeen de bevolking opbrengt(?) dan wel op de beer. Daarvan kan onze kapitein-Chinees meepraten, die dezer dagen naar Dilly moet verhuizen, om zijne zaken in orde te brengen, aangezien de aldaar gevestigde toko een kleine tachtig mille heeft uitstaan onder de notabelen, zonder dat ze er aan denken, om hem eens af te betalen. Er wordt daar in Dilly lustig champagne op de bon geconsumeerd. 'n Prachtland!...

Het bestuur in zakke en assche, dat het z'n-prachtigen kapitein Chinees thans kwijt raakt.

Koepang verheugt zich in een draadloos station, dat nog steeds gratis voor het publiek verkeer openstaat. Naar Banjoewangi en Ambon kan men gratis seinen, naar telegraafkantoren op Java betaalt men slechts een dubbeltje

Voor Hulpbehoevenden, Bejaarden en Zieken

goede verzorging, prettig tehuis en uitstekende tafel. (Op verlangen worden patiënten met auto afgehaald).

Brieven aan de Directrice van „Arnoheem” te Hilversum. Informaties bij Indische Families.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN • VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ • BOEKDRUKKERIJ
• STEMPELINRICHTING •

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSMA.

TIMMERS & FOEKENS

Laan van Meerdervoort 26

TEL. HAAG 8755.*

Effecten — Bankzaken

Informatie-Bureau voor
Indische Fondsen.

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensieugeld internaat f 800.-

Met inbegrip der vacanties . . . f 1000.-

De Directrice: A. J. NELCK

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 Telefoon 2005

Noordeinde 17a Telefoon 6537

.... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes

Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs

Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

Soerabaja de volgende aantekening: „O, Indië, Indië, verzamelt maar veel geld voor den nood (van anderen) opdat gij zelf in nood komt; dat komt er niet op aan..... Schraap maar, Indië kan nog wel leeningen aangaan!”

Oorlogsberichten. De „Perniagan” heeft uit een Duitsch blad het bericht overgenomen, dat Lord Kitchener f 240.000 uitgelooft heeft voor het hoofd van iederen Turkschen Minister en f 10.000 voor iederen officier, die een opstand in Konstantinopel kan bewerkstelligen.

Onder het opschrift: „Duitsche dwang en Nederlandsche bangheid” nam de Djawa Tengah uit het Padangsche Handelsblad het bericht over, dat op zeker avond een Engelschman met twee dames uit een hotel te Padang door den hotelhouder werden verwijderd, omdat vier daarin vertoevende Duitschers gedreigd hadden er anders uit te zullen trekken. De hotelhouder gaf hun (die Engelschen), toen de gelegenheid in een ander hotel hun intrek te nemen, dat hem ook toebehoorde.

De Warnawarta schrijft, dat de Sultan van Turkije een „grappenmaker” is; door vooruit te loopen op het Godsbestier. Hij heeft n.m. den titel van Gazi (overwinnaar) aangenomen en zich zelf het IJzeren Kruis der 1e kl. toegekend, in afwachting van de overwinning, die door Gods hulp in dezen oorlog nog komen moet. Jammer is 't, zoo acht het blad, dat in de betrekkelijke oorkonde niet tevens is voorspeld, dat de geallieerden, die reeds op de kust van de Dardanellen geland zijn, in zee geworpen zullen worden.

Een radja van de Bedouïnen heeft, volgens de Bintang Tiong Hoa den door de Engelschen aangestelden Sultan van Egypte om het leven gebracht. Tot beëindiging werd hij zelf tot deze waardigheid verheven.

Anti-drankmisbruik. Uit Moentilan (Kedoe) wordt aan de „Perniagan” geschreven, dat daar de Inlanders maling hebben aan het regeeringsverbod om bij de feestelijke gelegenheden sterken drank te schenken. Geen wonder, meent het blad, want de dessa's hebben in dezen zelf het voorbeeld.

De Bintang Soerabaja vernam uit Probolinggo, dat de stijging der drankprijzen tengevolge van de accijnsverhooging de drankzucht niet heeft doen verminderen. De toko's komen zelfs citroen-jenever te kort.

Anti-opium. Na de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen tot vermindering van het opium-schuiven — alzo de „Perniagan” — werden de aanslagen in de bedrijfsbelasting verhoogd, naar evenredigheid van de hoeveelheid van ieders gebruik (van opium). Eigenaardig is 't, dat niemand zich daartegen opponeerde; velen vroegen zelfs vergunning voor een buitengewoon groote hoeveelheid opium. De bedoeling was, om een groot gedeelte daarvan met een behoorlijke winst over te doen aan schuivers, die uit schaamtegevoel zich niet wilden onderwerpen aan de nieuwe bestrijdingsmaatregelen, (fotografeeren, zelf afhalen, enz.), en daarom maar verklaarden, dat zij niet meer schuiven.

Chineesche Journalisten-Bond. Naar aanleiding van de oprichting van dezen bond verklaarde de redactie van de Tjhoen Tihioe, dat, gelukkig voor de Chineesche gemeente, deze nog niet in verschillende partijen verdeeld is, gelijk onder de Europeanen het geval is. Alle krachten kunnen dus aangewend worden tot bereiking van het nationale doel. Jammer is 't echter, dat de kolommen onzer organen dikwijls gevuld worden met onderlinge verdachtmakingen en scheldwoorden. Hieraan moet een eind komen, want het is niet goed voor de algemeene zaak en verhoogt zeker niet het prestige der journalisten.

Men moet in aanmerking nemen, alzo schrijft een inzender in hetzelfde blad, dat de andere rassen de Chineesche pers ook beschouwen als de tolk van het Chineesche volk. Als daarin dus uitdrukkingen voorkomen, die onbehoorlijk zijn, zoomede vuile scheldwoorden, dan zal onvermijdelijk de conclusie getrokken worden: dat het in de Chineesche vereenigingen een vuile boel moet zijn. Geen wonder is 't derhalve, dat de Europeanen, zoomede het Bestuur, deze Chineesche kranten als „pamfletten” beschouwen.

Onze Bond moet ook voor traktementsverhoogingen werken. Thans verdient een hoofdredacteur slechts f 300 's maands, de redacteurs van f 100—f 175; een medewerker mag van geluk spreken, als hij f 25 's maands krijgt. Met zulke traktements worden geen goed ontwikkelde menschen journalist, temeer daar in den handel véél meer verdiend kan worden.

Van Vreemde Koloniën.

De handelsvertegenwoordiging in het buitenland.

Maurice Rondet-Saint wijdt in La Dépêche Coloniale van 17 Sept. een artikel aan de handelsvertegenwoordiging van Frankrijk in den vreemde, maar wat hij aanvoert heeft evenzeer zijn beteekenis voor andere landen, met name voor het onze, zoodat wij de voornaamste momenten uit het betoog hier meenen te moeten overnemen.

De eenvoudigste grondslag van wijsheid moet er toe brengen nu reeds te overwegen, welke wegen en middelen na den oorlog zullen zijn te volgen of toe te passen, om aan het land den rang te verzekeren, die het uit een economisch oogpunt in de algemeene beweging, als groote voortbrengende mogendheid, toekomt. Die rang heeft Fr. op betrouwbare wijze in de laatste dertig jaren verloren, door de mindere deugdelijkheid van het toegepaste stelsel en door de eigenaardige onverschilligheid ten opzichte van de buitenlandsche aangelegenheden.

De schrijver is onlangs teruggekeerd van een dienstreis naar Zuid-Amerika, waar hij aanwijzingen vond hoe de Fr. nijverheid veel meer zou kunnen leveren, als men er maar

op de hoogte was van haar voortbrengingsvermogen. Na hierover verteld te hebben, stelt hij zich de vraag: Hoe in het buitenland onze producten bekend te maken, hoe voor ons zelf de middelen te bestudeeren, die ons tot concurrerende voortbrengers kunnen maken. Hij beveelt dan aan: bekendmaking bij catalogus en gedrukte reclame, de bemiddeling van den commissiennair, de succursaal, en eindelijk den handelsreiziger.

Bekendmaking bij catalogus en door reclame is meer een middel om de aandacht te trekken, dan wel een middel om drang op de afnemers uit te oefenen. Een mooie catalogus legt het af bij de rechtstreeksche inneming van een vertegenwoordiger, die goed zijn woord bij de koopers doet.

De rol van den commissiennair in de economische samenleving is van groote beteekenis en uitgestrektheid. Zij neemt nog toe, doordien hij vaak tusschenpersoon is voor de financiële regeling, zoodat hij de leemte aanvult, die in Fr. bestaat door gemis van een Uitvoerbank, een instelling die voor vreemden wel bestaat, en waarvan de Duitschers b.v. een groot voordeel trekken. Maar de commissiennair is toch zeer beperkt in zijn handelen, hij kan zich niet geheel geven aan een bepaald onderdeel, ook is zijn invloed op den voortbrenger gering, meestal zelfs nul. Wel kan hij een waarschuwing, een aanwijzing geven, maar hiervan gaat niet veel kracht uit. Eindelijk is hij voor alles een handelsman. Hij is er in de eerste plaats op bedacht de bloei van zijn firma te bevorderen. Kan hij elders op meer voordelige voorwaarden krijgen, wat zijn afnemers wenschen, dan komt hij 't niet aan Frankrijk vragen. Den aard van zijn werking wijst hem ook niet aan om zich met de groote zaken in te laten, voorzover deze technische kennis eischen, noch ook met het vastleggen van kapitalen in groote nijverheidsondernemingen.

Het beste middel om de voortbrenging daadzakelijk te vertegenwoordigen is de succursaal of het agentschap. Maar dit middel kost veel geld en eischt een goed bekend, ten volle vertrouwd personeel, dat op verren afstand de belangen der zaak en van 't land behartigt. Slechts zeer groote huizen kunnen zich een dergelijke vertegenwoordiging veroorloven.

Dan blijft de handelsreiziger over. Als hij nauwgezet en goed onderlegd is kan hij de ware overbrenger zijn voor de uitbreiding van de nationale voortbrenging. De rapporten der Fr. consuls stemmen hierin overeen: de reusachtige ontwikkeling van het Duitsche handelsbedrijf in de laatste jaren over geheel de wereld is voor een voornaam deel te danken aan het aantal, aan de waarde, aan de bekwaamheden van de reizigers.

Waarom zond Fr. geen handelsreizigers over geheel de wereld? Het Fr. kapitaal is zeer verdeeld, de middelmatige en kleine huizen zijn verre in de meerderheid, machtige ondernemingen vormen uitzondering. Het vormt de macht van een handelsreiziger een groote afname te vertegenwoordigen, die van het meerendeel der concurrenten overtreffende.

Om aan dit gebrek te gemoet te komen zal vereenigd handelen noodig zijn, samengaan van verschillende zaken, om met vereende krachten de kosten te dragen, die voor elke onderneming op zich zelf te zwaar zouden zijn.

In die richting is al gewerkt. De uitkomsten zijn gering geweest. Maar hoe werd 't beginsel toegepast? De reiziger mocht in zijn vertegenwoordiging niet meer dan één voortbrenger van een bepaald artikel begrijpen, hij had dus een overgroote hoeveelheid artikelen te kennen.

Dit had voor zijn bekwaamheid, voor zijn wijze van optreden, van bestellen, van afrekenen en voor het kiezen van zijn reisweg tal van bezwaren. De zoo gevormde combinaties spatten spoedig uit elkaar. Maar het beginsel van samenwerking is daardoor niet veroordeeld, het moet alleen anders worden toegepast. Voor de vertegenwoordiging in den vreemde moeten soortgelijke nijverheidsondernemingen syndicaat vormen. Voor de toewijzing der bestellingen en de afrekeningen moet een regel naar evenredigheid van de beteekenis der deelnemers vooruit worden vastgesteld. Dit is geen theorie, er zijn syndicaten die op deze wijze goed werken. Waar andere mislukt zijn is dit veelal daaraan te wijten, dat de syndicaten zich door politieke-, persoonlijke- en lintjes invloeden uit de goede baan hebben laten leiden; 't is Rondet-Saint die dit schrijft.

Uit alles blijkt o.i. dat de oplossing verre van eenvoudig is, de oorzaak zit diep en de aangeboden middelen blijven, naar het ons voorkomt, slechts bij de oppervlakte.

Bezoek aan een Yenisei-stam.

Terwijl de stammen aan de Yenisei gehecht zijn aan hun landstreek, die schaars voedsel voor hun rendier geeft, zijn er andere menschen, wien de wereld met al zijn modern confort en zijn verrijnd geneugd te klein is, en die steeds verder, verder zoeken tot — aan de Yenisei toe.

Zoo is van de Oxford-expeditie naar deze meest noordelijke der bewoonde streken in het Russian Supplement van the Times reeds een gedeeltelijk verhaal verschenen, dat alleen nog betrekking heeft op den arbeid verricht vóórdat de rivier dicht was gevoren en vóór den tijd dat de sneeuwval het verder gaan belette. In den zomer wordt verder weer opgerukt.

De route, die de schrijfster aflegde, ging uit van Monastir aan de Yenisei. Dit is 't meest noordelijke punt dat nog door den Russischen postdienst wordt bereikt, de bezorging heeft niet geregeld en met groote tusschenruimten plaats. De bewoners die in den zomer over een groote uitgestrektheid verdeeld zijn, waren nu naar het dorp gekomen, omdat de sneeuwval begonnen was en zij dan niet afgezonderd kunnen blijven. Toen zij van 't plan hoorden om den winter in de toendra door te brengen, rieden zij dit af. Er zou geen goud te vinden zijn, zeker niet in den winter. Men zou er allicht een neus of oor bij inschieten, en overigens niets winnen. De schrijfster nam les van een Tungus vrouw in de taal van 't land, die vrouw was getrouwd geweest met een, nu overleden, verbannen Russische veroordeelde.

Van de binnenkomende Tungus werden sleden en rendieren gekocht. Daar het moeilijk tot hun doordrong dat een Europeesche vrouw een tocht van dien aard zou maken, was 't niet gemakkelijk hun aan het verstand te brengen, wat eigenlijk verlangd werd. Ten slotte werd het hun toch duidelijk dat de reiziger tot in 't hart van Tungusland wenschte door te dringen, nabij de Poolcirkel.

De Tungus zijn nomaden. Het rendier geeft hun bijna alles wat zij noodig hebben. Zij richten hun verblijf dan ook in hoofdzaak in naar de behoeften van hun kudden. Zij zoeken de plekken waar mos voor de dieren is, zoodoende zijn de kampen ver van elkander gelegen, soms zijn de naastbij liggende door meer dan 100 werst gescheiden. Een kamp bestaat slechts uit een of twee tenten van huiden, die veel gelijken op die der Indianen in Amerika. Bij verplaatsing heeft de verhuizing plaats op sleden en rendieren.

Bij de reis werd van gidsen gebruik gemaakt, die nooit ver mee gingen, zoodat telkens verwisseld werd. Hun oor-

J. A. J. REMMERS
voorheen PRINSESTRAAT Horlogemaker Sedert 1880 Gevestigd.
Molenstraat 35 over de Oude Molstraat Den Haag.

Zwitserse en Amerikaansche Horloges.
Pendules en Klokken in alle stijlen.
Atelier voor alle Reparatiën. Abonnement v. Opwinden

F. L. VAN BOMMEL
VLAMINGSTRAAT 8-10

— heeft geopend —
Prins Hendrikstraat 104
een geheel nieuw ingericht

Dames Mode- en Handschoenen Magazijn.
naast het Heeren Modemagazijn.

P. KOLE, Drogist.
Valeriusstraat 40 + Fred. Hendriklaan 215
Telef. 5301. DEN HAAG. + Telef. 1776 Z. SCHEVENINGEN.

BORSTELWERK, SPONZEN, ZEEMLEDER
TOILET-ARTIKELLEN, EAU DE COLOGNE
ARTIKELLEN VOOR ZIEKENVERPLEGING
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Aan beide zaken Personenweegstool.

J. C. NIEUWSTRATEN,
Juwelier.
TROUW- of VERLOVINGSRINGEN
..... SCHAKELRINGEN
..... ZEGELRINGEN
Piet Heinstraat 128, t.o. de Zoutmanstr.
DEN HAAG.

Sigarenhandel D. NIEUWSTRATEN
Zoutmanstraat 2A hoek Witte de Withstraat
Telefoon Haag 4057

Magazijn 1ste Klasse.
Speciaal ingericht voor verzending naar de Tropen
GROOTE SORTERING SIGARETTEN.

HEEREN- EN DAMESKLEEDERMAKERIJ EN
REPARATIE-INRICHTING
„DE NIJVERHEID”
Eigen groote Chemische Wasscherij.
Huidenstraat 32 - Amsterdam - Tel. 6130

Billijkste, speciale Inrichting voor het
Chemisch reinigen, repareeren *Modelpersen*,
keeren en veranderen van alle Heeren- en Dameskleeding en alle
voorkomende goederen.....

Vraagt onze prijsopgaaf, vastgesteld maandelijks
tarief voor onderhoud Uwer Kleeding en
Garderobe, Reparatiën, Chemisch reinigen en
Modelpersen

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering tegen ongevallen
Oudehavenkade n. 1. Plan C, Rotterdam.
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Individuele Ongevallenverzekering,
Automobiëlverzekering, Enz. Enz.
VRAAGT PROSPECTUS.
Hoofdvertegenwoordiger voor Ned. Oost-Indië
de Heer N. J. TAKKEN te Soerabaja.

deel over de kans om de voorgenomen reis te volbrengen, was zeer verschillend. Wijsgeerig was de raad van een hunder: „Eet veel, lach veel en houd je voeten droog, dan zult ge vaardig blijven". De schr. vond dezen raad een zeer verstandige. In die koude streek is het niet gemakkelijk de voeten warm te houden bij een sledevaart. Reizen met natte voeten, door den sneeuw, leidt zeker tot voetkwalen. Het gebruik om de sneeuw van de schoenen af te doen alvorens een tent binnen te treden is dus niet alleen een eisch van wellevendheid bij deze stammen, maar heeft, evenals vele plichtplegingen ten onzent, dus ook een praktische reden. Er zijn inderdaad ook bij deze sneeuwbewoners bepaalde eischen van etiquette, en de beschaafde Europ. dame doet lomp als zij ertegen zondigt.

Lach veel, werd haar aangeraden. De Tungus lachen gaarne. De ongemantelijkheid van de vreemde bezoeker, naar verkeerde uitspraak van de taal en de pogingen om dit te verbeteren wekte de humor op.

Zij waren nieuwsgierig naar hetgeen aan de andere zijde van zooveel zeeën en landen gebeurt. Zij beschouwden alle geschreven stukken als van den Tsaar te komen, en vroegen of er nog een andere Tsaar bestaat dan die van Rusland.

Water heeft, zoodra de winter begint, groote waarde. Het verzoek om een tweede kopje warm water voor 't maken van de toilette 's morgens werd als een ongehoorde buitensporigheid veroordeeld. Is het noodig een vet gezicht na een vleeschmaal af te vegen, dan scheert de Tungus het schoon met een stuk hout of met vermolmd hout. Toch staat de ketel met (sneeuw) water altijd op 't vuur, ter voldoening aan de behoefte aan thee, die in zeer groote hoeveelheden wordt gedronken.

De gehechtheid aan hun grond berust niet op bewondering voor de schoonheid van land en natuur. De prachtige verschijnselen van het noorderlicht maken op hen geen indruk. Als de hemel er zijn mooiste vuurvertooning biedt, heeft de Tungus er niet meer voor over dan een „het brandt". Wat de natuur en het land overigens voor indrukwekkends en moois bieden wordt door hen alleen beoordeeld naar de waarde die het voor hen als jager en rendier-herder vertegenwoordigt.

Massamoord op de Armeniërs.

Wat hierover bekend is geworden, en wat als onbekend er bij moet gedacht, heeft Amerikanen er toe gebracht een beroep te doen op het ministerie van buitenl. z., om den verderen massamoord te beletten. Het ministerie heeft den Amerik. gezant te Konstantinopel opgedragen een onderzoek in te stellen. Een vorig protest bij Turkije ingediend bleef zonder resultaat. Volgens te Washington ontvangen inlichtingen zijn 45000 Armeniërs gedood en 600.000 dakloos of verbannen.

Amerikaansche philantropen hebben hun bereidwilligheid te kennen gegeven om een fonds bijeen te brengen om de vervolgdten naar de V. S. te vervoeren, volgens een plan van den gezant Morgenthau. De regering schijnt echter niet aan een algemeen emigratieplan te denken.

Volgens een Reuter-telegr. uit Londen, zou de nitroëingspolitiek op de volgende afschuwelijk eenvoudige wijze worden volvoerd. Elke dag worden zooveel mogelijk menschen in treinen uit de dorpen gezonden. Te Konisz of aan een ander station wordt uitstappen gelast en een escorte over de Taurusbergen gegeven. Eenmaal aan den anderen kant der bergen gekomen, wordt hun gezegd dat de reis verder veilig is. Nauwelijks eenige uren verder worden zij door benden Koerden en Bedoeinen aangevallen en geplunderd. Wie niet gedood is, sterft aan honger en dorst. Nooit bereikt ook maar één de bestemming.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Kromoblanda.

Eenige maanden geleden verscheen (in beperkte oplage) reeds het le hoofdstuk van een nieuw werk van den heer H. F. Tillema, getiteld: „Kromoblanda". Over 't vraagstuk van het wonen in Kromo's groote land. Dat le hoofdstuk vormde als het ware de inleiding van genoemd werk waarvan thans het le deel is verschenen en ons toegezonden; een prachtwerk, zoowel wat uitvoering als wat bedoeling betreft, waarom wij den edelmoedigen schrijver ten zeerste erkentelijk zijn en met ons zeker allen, die 't wel meenen met Ned.-Indië.

Wij mogen het streven van den heer Tillema — die moeite noch kosten ontziet om zijn doel te bereiken — bekend veronderstellen, n.l. het vestigen van de aandacht op de veelal treurige hygiënische toestanden in Indië. De woningtoestanden, de drinkwatervoorziening, de badgelegenheden enz., alles laat te wenschen over. Niet alleen dat de schr. op toekomstelingen wijst, hij geeft ook de middelen aan welke tot verbetering kunnen leiden. Een groot aantal kaarten, plattegronden, platen en illustraties, aan het werk toegevoegd, maken dezen belangeloozen arbeid van den heer Tillema des te belangwekkender. Het is te hopen, dat zijn sympathiek streven de vruchten zal dragen, welke het zoo ruimschoots verdient.

Mededeelingen van het Encyclopaedisch Bureau.

We ontvingen afl. IX der Mededeelingen van het Bureau voor de Bestuurszaken der Buitenbezittingen, bewerkt door het Encyclopaedisch Bureau. Ze geeft een overzicht van de handelsbeweging der Buitenbezittingen in 1914, en bestaat uit 2 gedeelten. I. De handelsbeweging dier gewesten met het buitenland. II. a. Met Java. b. Met andere gewesten der Buitenbezittingen, en c. Afzonderlijke beschouwing van enkele producten der Buitenbezittingen.

Zoals men weet, geeft het Enc. Bureau ook „Publicatiën" uit, welke iedere veertien dagen verschijnen en waarin is opgenomen een maandstatistiek van den handel van de Buitenbezittingen.

Meermalen werd de klacht geuit, dat deze maandstatistieken, waarmede ongetwijfeld een verdienstelijke arbeid wordt geleverd, te weinig geordend zijn en te veel verstrooid om ze te kunnen benutten. (Zie bijv. Tijdsch. van Econ. Geogr., Aug. 1915, bl. 326).

De gegevens van die maandstatistieken zijn nu echter voor het afgelopen jaar samengevat in bovengenoemde Mededeeling No. IX, waarmede aan een groot bezwaar is tegemoetgekomen. Eerst nu kunnen zij vrucht dragen voor verdere studie.

Onze Koloniale landbouw.

In de uitgave Onze Koloniale Landbouw, de eerste van twaalf populaire handboekjes over Nederlandsch-Indische landbouwproducten, die onder redactie van dr. J. Dekker verschijnt bij H. D. Tjeenk Willink en Zn., is thans ook een deeltje verschenen over Tabak, dat wij in dank ont-

vingen. De schrijver is dr. O. de Vries, scheikundige aan het proefstation voor Vorstenlandsche tabak te Klaten. Dr. de Vries betoogt in een voorwoord: „De serie „Onze Koloniale landbouw" beoogt een goede beschrijving van de voornaamste cultures, zonder al te veel in details af te dwalen. Dit brengt voor den schrijver eigenaardige moeilijkheden mee, vooral bij een cultuur als tabak, die zoo uiteenloopt, naarmate men zijn doel meer richt op dekblad, omblad, binnengoed of kerf. Wanneer een tabakplanter dit boekje mocht inzien, zal hij dan ook verscheidene dingen ontmoeten waarvan hij zeggen zal: „dat gaat bij ons anders". Schrijver is zich bewust, hier en daar wat eenzijdig de een of andere cultuurwijze naar voren gebracht te hebben; maar dat ging bij het kleine bestek van deze boekjes moeilijk anders."

De foto's uit Deli en Besoeki, waarmee 't boekje geïllustreerd is, werden ter beschikking gesteld door de daar gevestigde proefstations en door eenige planters; enkele zijn van de firma Kleingrothe te Medan. Voor de Vorstenlanden kon schr. beschikken over de collectie van het Proefstation voor Vorstenlandsche Tabak. Achtereenvolgens behandelt schr. (uiterst beknopt natuurlijk): de tabak als handelsartikel; de verspreiding der tabakcultuur als Europeesche cultuur; den aanplant, ziekten en plagen; het inzamelen van het product; de verdere bewerkingen; en, de tabak als inlandsche cultuur.

Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië.

Door Dr. D. Bos werd, onder dagteekening van 24 Dec. 1907, aan den toenmaligen Minister van Koloniën uitgebracht een „Eindrapport nopens de invoering van een verbeterde boekhouding bij daarvoor in aanmerking komende Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië", hetwelk uitsluitend strekte tot voorlichting van de Regeering. Derhalve werd het destijds alleen voor den dienst gedrukt.

Sedert is het advies van den thans afgetreden Directeur van Gouvernementsbedrijven H. J. E. Wenckebach, over hervorming van het Staatsspoorwegbedrijf in Ned.-Indië verschenen en algemeen verkrijgbaar gesteld. In dat advies, hetwelk handelt over „de wenschelijkheid, het beheer van de Staatsspoor- en tramwegen in Ned.-Indië over te dragen aan een daartoe in te stellen zelfstandig bedrijf", is herhaaldelijk naar bedoeld eindrapport verwezen. Met het oog hierop werd thans ook het rapport van Dr. Bos openbaar gemaakt. Het is verkrijgbaar ter Algemeene Landsdrukkerij s-Gravenhage.

Luitenant Raden Mas Noto Soeroto.

De heer Anth. H. Wilten wijdt in het jongste nummer van Eigen Haard een artikel aan Raden Mas Noto Soeroto, die thans dienst doet als reserve-luitenant bij het 3e Regiment Huzaren. De verdiensten en het loffelijk streven van dezen jongen Javaanschen edelman zijn al zoo menigmaal naar voren gebracht, dat het artikel van den heer W. — waaraan een heel goed portret van N. S. is toegevoegd — voor ons weinig nieuws bevat. Intusschen vestigen wij er gaarne de aandacht op.

Splinter en balk.

In Nr. 26, (21 Aug. j.l.) van de Goentoer Bergerak zegt „Tedjo Moerti" er niets op tegen te hebben, dat in Indië gelden worden verzameld voor Curaçao, voor noodlijdenden in Nederland en België, voor Treubhospitaal en wat niet al, integendeel zulks getuigt van naastenliefde, maar toch, zegt hij letterlijk:

„Voordat gij Uw blik daar naar het verre land richt, om daar Uw helpende hand te bieden, wijs ik U hier op de plaatselijke toestanden. Wij zien hier genoeg menschen, die hulpbehoevend zijn, aan den rand staan van gebrek te lijden en een massa werklozen. Dus Java dient in de eerste plaats geholpen te worden, verschillende ziekten teisteren Java. De meest gevreesde ziekten zijn: menschen pest en cholera. Ze rukken jaarlijks duizenden slachtoffers weg. Vreeselijk! Ga een kijkje in een dorp of kampong nemen. Wat krijgen wij daar te zien, menschen lijdende aan ziekten, die niet te genezen zijn door een gewoon doekoen. Ja, menschen van middelbaren leeftijd, niet alleen menschen van 20 of 30 jaren, maar zelfs jongens bezwijken daaronder, omdat ze niet door dokters van wetenschappelijke opleiding behandeld kunnen worden, wij hier te weinig hospitalen zijn. Ga een andere kampong in, daar zie je meer kinderziekte en sterfte waar je van omvalt. Dit alles is een volksramp die nadeelig werkt op den aanwas der bevolking.

De voorspelling is niet gewaagd, dat bij volkstelling een aanzienlijke vermindering in zielental zal zijn te constateeren, hetgeen schade moet doen aan het voortbrengend vermogen van het volk en wat nog belangrijker is in onze dagen van gekwebbel over militieplicht voor Inlanders, ook aan... weerbaarheid. Houd het volk gezond, dan kunt u het laten vechten, zou ik de regeering willen toeroepen!"

Korte Berichten voor Landbouw, enz.

In No. 15 der zgn. „Korte Berichten" o.m. het volgende: Voorloopige statistiek van den in- en uitvoer van Java en Madoera gedurende de maand Juli en de eerste 7 maanden van 1914 en 1915. — Bereiding van azijnzuur in Ned.-Indië. — Gambir als loomateriaal. — De invloed van de contrabande-verklaring van copra op den binnenlandschen coprahandel van Ned.-Indië (vervolg). — Het gebruik van Java-huiden voor militaire doeleinden in Nederland.

Bijbelvertaling en Zending.

In No. 26 (25 Sept.) van de Ned. Zendingsbode geeft Dr. N. Adriani eenige voorbeelden van de eigenaardige moeilijkheden, die het vertalen van sommige Bijbelplaatsen in een der talen van Ned. Oost-Indië oplevert.

Zoo lezen we bijv. in Lukas IV:3 „Zeg tot deze steenen dat zij spijs worden". Nu is „brood" voor de Inlanders gebak of tulband of koek, in geen geval dagelijksch voedsel. Hier (bij de „Toradja's" word bij „spijs" gedacht aan gekookte rijst, die doorgaans in boombladeren wordt gepakt. Zulk een pakje rijst, het maal voor één persoon, ziet er op een afstand wel enigszins uit als een ronde steen. De losse steenen der woestijn moeten dus, op bevel des Heeren, tot pakjes gekookte rijst worden.

No. 32 van de „Banier" bevat voorts een korte beschouwing over Christendom en Heidendom op het eiland Roti, door G. J. H. le Grand, oud-hulprediker op dat eiland.

Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

De 5e afl. van den loopenden jaargang bevat veel Indische onderwerpen; met een bloote opsomming der titels moet daarom worden volstaan. Topographische en geologische beschrijving van het stroomgebied van de Barito (Z. en O. afv. van Borneo), door G. L. L. Kemmerling. I. Topografische beschrijving (met platen en kaart). — Oud-Javaansche eilandnamen in de Grootte Oost, door G. P. Rouffaer. — Verandering in eilandjes en raffen op de oostkust der Menta-

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELUK ONDERWIS IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, enz.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHERKERK
58^a NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL. 2234

A. ASSENBERG,

Prima kwaliteit Schoenmaker, Diverse soorten GUMMIHAKKEN, CREAMS, VETERS, enz.
Columbusstraat 73, Den Haag.

Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK. Vluggede bediening.

Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald en thuisbezorgd.

N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

Telef. H 7857 **J. B. HEIJDEMAN** Telef. H 7857
CONFISEUR. Valeriusstraat 3. PATISSIER.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

GEBR. ALES,
Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

HUPFELD'S FILIAAL
Directie:
DUWAER & NAESSENS
PIANO-, PHONO- en MUZIEKHANDEL
is gevestigd:
's-GRAVENHAGE AMSTERDAM
Kneuterdijk-Heulstraat, Stadhouderskade 19,
Tel. No. 27. Tel. No. 4698.

G. J. EENINK.
In- en Verkoop van Antieke Meubelen.
Specialiteit in het vervaardigen van
IMITATIE-Antieke Meubelen.
Fabriek: **DEN HAAG 5 Heerenstraat 5.**
Magazijn: **Bonistraat 2, DEN HAAG**
bij de Malakkastraat. MEUBELMAKERIJ.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214
Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—
Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELLEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

wei-eilanden, door C. Craandijk. — Oud-Hollandsche opschriften op het eiland Moa, door G. C. — Ethnographische gegevens betreffende de inboorlingen in het stroomgebied van de Mamberamo. — De exploitatie van Nieuw-Guinea, door J. J. D. — Militaire opneming van het eiland Ceram. — Drie kratermeeren op den vulkaan Geli Moetoer (Flores).

Teysmannia.

Afl. 5 bevat o.m.: Het occuleren van cacao, door Dr. C. J. J. van Hall. — De droge vlekkenziekte bij den aardappel op Java, door Dr. A. Rant. — De besmettelijke veeziekten genoemd in de wet op de veeartsenijkunde in Ned.-Indië, door Dr. H. J. Smit. — Een viscosimeter voor de praktijk, door Dr. K. Gorter. — De gomziekte van het suikerriet. — Ontleding van caoutchouc door microben.

Pastoor Verbraak.

De jongste afl. der „Berichten van den Sint-Claverbond“, huldigt Pastoor Verbraak, die 24 Maart j.l. zijn 80en verjaardag herdacht. Een nieuw portret van den vermaarden aalmoesener van het Nederlandsch-Indisch leger vergezelt den tekst.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 38: Werktuigen voor de mechanische bewerking van gronden ten behoeve der Java-suikerindustrie. Lezing van den heer J. Th. C. Gallois (met afbeeldingen). — De waarschijnlijke fouten bij veldproeven met suikerriet bij verschillende wijze van bemesting, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig. — Geschiedkundig overzicht van de theecultuur, door Nanninga. — Achteruitgang van gesneden suikerriet, door C. J. v. L. C. — Bevloeiings- en afwateringswerken, bruggen, wegen, enz. in Ned.-Indië. — Kinaplantages en fabrieken in Bengalen. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Inboorlingen. 1)

Het weekblad „Het Leven“ houdt er een rubriek „Malle advertentie's, berichten, enz.“ op na, waarin (Nr. van 28 dezer) o.a. het volgende is opgenomen:

„Aan de Gebroeders
Cornelis en Frederik de Houtman
Inboorlingen en Burgers van Gouda
als Grondleggers van het Verbond
van Nederland met Insulinde.

Het dankbaar nageslacht“.

Is hier — vragen wij — het opschrift van het in 1880 onthulde monument van twee beroemde Nederlanders wel geheel juist weergegeven? Als men voor „Burgers“ leest „Poorters“ — zooals de tekst, meenen wij, terecht aangeeft in echt zeventiende-eeuwschen stijl — passen de begrippen „inboorlingen“ en „poorters“ goed bij elkaar en is dus het als aardigheid bedoelde onderschrift van „Het Leven“: „Geen Goudsche Sprits, maar Goudsche inboorlingen“, heelemaal geen aardigheid!

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West“, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zonen feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industrieel middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Ned.-Indië van personeel voor het Marine-etablisement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etablisement te Soerabaja is de uitzending noodig van: zes machinestellers, waarvan ten minste één, zoo mogelijk twee, bekend met de behandeling en de inrichting van motoren; één scheepmaker, één smid,

1) Bladvulling.

één schilder, één ketelmaker en één modelmaker.

Zij mogen niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.

De vaste-werklieden bij het Marine-etablisement, waartoe de uit te zenden personen zullen behooren, zijn niet uitsluitend werkmans noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

De uit te zenden personen moeten lichamelijke geschikt zijn voor den Indischen dienst, hetgeen moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontschepping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en wezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.

De bezoldiging van de uit te zenden personen zal bedragen f 175 (eenhonderd vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Nederlandsch-Indië, en eindigende met den dag volgende op dien van afloop van het verband, welke bezoldiging bij geleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië) kan klimmen tot f 200 (tweehonderd gulden) 's maands, te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van f 12.50 (twaalf gulden vijftig cent) 's maands.

Bij vernieuwing van het verband kan de bezoldiging op gelijke wijze worden verhoogd tot f 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, terwijl bij eene tweede vernieuwing van het verband de bezoldiging op gelijke wijze kan klimmen tot ten hoogste f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands.

Indien door den wetgever goedkeuring wordt verleend op het desbetreffende voorstel op de begroting voor 1916, zal de vaste-werkman, na zes jaren goed te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van f 1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen, na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van f 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkmans de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente berekend tegen 4 pCt. rente op rente.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:

1o. vrije overtocht met gezin naar Indië als pasagier der tweede klasse;

2o. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgelopen;

3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van f 500 (vijfhonderd gulden) voor ongetrouwden en van f 675 (zeshonderd vijf en zeventig gulden) voor gehuwden;

4o. de verplichting om zich bij notariële akte, waarvan de kosten voor rekening van de uit te zenden personen komen, te verbinden tot teruggave van alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht en van tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, indien zij niet binnen den huu aan te wijzen termijn naar Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken, dan wel om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor zij zijn uitgezonden niet aanvaarden of binnen drie jaren na hunne ontschepping in Indië den dienst verlaten.

In de onder 4o. bedoelde notariële akte wordt tevens de verklaring opgenomen, dat men bekend is met de overeenkomst, welke men moet aangaan alvorens bij het Marine-etablisement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor een der genoemde betrekkingen behooren zich vóór 15 October a.s. bij gezegd verzoekschrift (te adresseeren aan afdeling „Personeel“ van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:

a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;

b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigden geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Nederlandsche Staatscourant van 16 September 1915 No. 216).

Winkelvereniging H. J. B.

Specialiteit in COMESTIBLES

KOLONIALE WAREN

INDISCHE INGREDIËNTEN

NOACK's FIJNE VLEESCHWAREN

WIJNEN

van The Continental Bodega-Comp.

Obrechtstraat 198, Telefoon Haag 3641

Obrechtstraat 4, Telefoon Haag 3414

Atjehstraat 68, Telefoon Haag 1437

Stevinstraat 109, Telefoon Schev. 147

Adverteeren doet verkoopen.

S GORTSTRAAT 8

Finale Uitverkoop

van alle voorradige LINGERIES en
WITTE GOEDEREN,

wegens Opheffing der Zaak

S GORTSTRAAT 8

Verlofgangers!

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met saftenaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH“

3 Citadelweg, WEI TEVREDEN.

GRAMOPHONE AGENCY.

35 Gembongan, SOERBAJA.

HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Oel).
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY

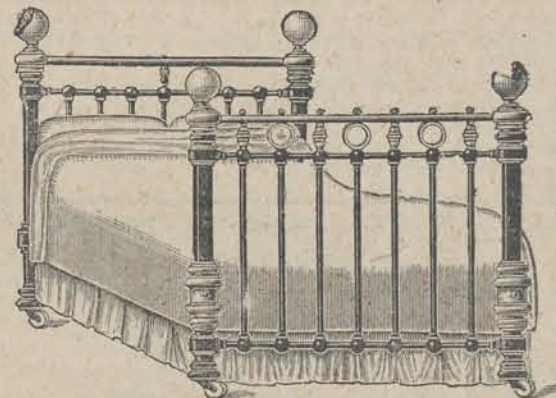
— 22a Amsterd. Veerkade, De Haag. —

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

G. RANKE.

Reinkenstraat 17. Tel. 4271. Den Haag

Ontvangen de nieuwe assortimenten FANTASIE
en EFFEN FLUWEL.

BLOUSES.

Groote sortering Viyella's en Sportflanel.

Stalen worden op aanvraag toegezonden.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscurant gratis.

Dr. ALIMONDA's
ELECTRISEERTOESTELLEN, veel verbeterd, geen losse contacten, geen oxydatie, bijna geen onderhoud.
 Garantie — Inruilen.
 GEMAKKELIJKE BETALINGS-CONDITIËN.
 Ook te huur.
P. J. HUIJGENS DEKKER, Weimarstr. 94.
 (Oogen diagnose) Ged. Natuurarts.

RESTAURANT 1e ETAGE, Ingang No. 17 Tel. Int. 2479
 Plat du jour f 0.50 — Dinners f 0.90, f 1.40, f 2.00. A la carte.
RESTAURANT - KNAPPSTEIN
 VLAMINGSTRAAT 15-17 — 's-GRAVENHAGE
 Des avonds na 8 uur: PLAT DU SOIR à f 0.75
 PARTERRE: LUNCHROOM, INGANG No. 15, KOUDE EN WARMÉ SPIJZEN.

L. HEUVELMANS
 EXPERT JEWELIER TAXATEUR
Passage 14.
 GEËTALEERD: nieuwste modellen Heeren Zegelringen in 18 kar. Goud en Platina Nieuwe modell. Zilv. Beurzen en Geldbeursjes.
 ZILVEREN THEESERVIEZEN.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Teeken- en Schilderlessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Lessen in moderne talen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Opleiding admisse examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Handwerklessen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Paedagogische adviezen	Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeustr. 100, 's-Gravenhage,	{	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92.	{	Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis, Utrecht.	{	Maleisch, Soendaneesch, Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West:
- I. **De Kolonie Suriname**, door REMAN Irüs; Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten.
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuker-Industrie.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
 - No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

M. VISSER,
 voorh. A. J. RODBARD.
 Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.
 Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

TELEFOON H 7057
C. P. A. NICOLAÏ
 Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN
 Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.
 Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

M. P. MULLER,
 Galileistraat 133 en 129 Valeriusstraat 13
 Tel. H 6375 Tel. H 6370
MAGAZIJNEN VAN
Gas- en Electriche Ornamenten.
BADEN EN GEYSERS.

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels
 Verhuur PIANO's van f 15.- p. mnd of f 50.- p. j. at.
 VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „
 REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

DE BAS & Co., Bankiers
 HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
 BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

MAGAZIJN VAN
Heerenhoeden en Pelterijen,
EDUARD PELGER,
 Prinsestraat 35 - Den Haag,
 Telefoon No. 3902.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

FRANS SLUIJTERS, SPUI 29,
b.d. Spuistraat.
Den Haag, Tel. No. 38.

Complete Ameublementen

Vraagt prijs van

Geheele Woninginrichtingen

Sigarenmagazijn HAVANA HUIS,

Groot Hertoginnelaan 109, halte Lijn 3 en 13.
Den Haag.Aanbevolen merken. { Nanjo - Queen Loanda 5 cent.
El Grande - Expres - La Belleza 4 cent.
Joseph Israëls - Vincio - Carona 3 cent.

ALLE MERKEN CIGARETTEN.

IMPORT.

Telef. Haag 8450.

EXPORT.

ORTHOPAEDISCHE INRICHTING

voor het vervaardigen van STEUNZOOLEN,
VERHOOGINGSZOOLEN en

Platvoetzoolen

op verschillende manieren voor ontwrichte, verzakte of
abnormale voeten. Ondergeteekende wordt aanbevolen
door H.H. Doctoren. - 1ste klas maatwerk.

Den Haag. - GRIJSELS - Weimarstraat 251.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafrâichissements NOORDEINDE 44,

Steeds verkrijgbaar onze van ouds bekende

Indische SPEKKOEK à f 1.20.

A. BONNS, voorheen F. J. HÜBSCHER & ZONEN
Piet Heinstr. 129, Tel. 6255

Najaarsseizoen 1915.

Prima boxcalfs Heerenbottines en Dames- en Kinderlaarsjes,
sterke box Schoollaarzen, Overschoenen, Gymnastiekschoenen, Avond-
schoentjes, satijnen Pumps in diverse kleuren, enz.De groote voorraad in mijn magazijn biedt ruime keuze, zoowel
in de meest smaakvolle als in de hoogst eenvoudige schoenwerken.Reparatiën, ook van schoenen, die niet bij mij zijn gekocht,
worden zeer net, spoedig en solide afgeleverd.P. G. JANSSEN'S
Luxe Verhuur Auto's.

Eenig adres:

KONINGINNEGRACHT 1d,

over Hoofdingang Dierentuin.

Men lette op Telefoon No.

H 851, H 852

en H 872.

Auto's voor Trouwgelegenheid

en

Maand-Auto's.

RECLAME waarschuwt U te probeeren
de Handwerk-Sigaretten der
HIGH KICKER Co. (H. K. Co). Uw smaak en reuk
zullen U overtuigen, dat deze Sigaretten beter zijn, dan
buitenlandsche fabrikaten.Geen moeite of opoffering voor U, om 't Neder-
landsch Fabrikaat te gebruiken.Bouquet Elegant per 100 f 3.—
Czaisky Rus „ 100 - 1.25
Teddy „ 100 - 1.50

Franco verzending onder rembours door

Plein 11^a - J. J. VERBRUGGE - Den HaagA. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Ontvangen een zeer mooie en uitgebreide collectie

Viyella

EFFEN — STREPEN — RUITEN.

Beslist krimp vrij.

De Ideale stof voor Blouses, Kinderjurken, enz.

f 1.50 per Meter.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEC ELLECOM — DIENEN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

C. J. DE GILDE,
PHOTOGRAAF.

ZOUTMANSTRAAT 47. DEN HAAG.

Specialiteit voor het maken van
Binnen- en Buitenopnamen.Bekroond op de 4de Tentoonstelling te Ivry-sur-Seine
met de Gouden Medaille, 28 Maart 1914.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTR. 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den HaagGoedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.